

УДК: 334.722 : 65.012.8 : 343

Губені Ю.Е., д.е.н., професор, академік УАЕН,
завідувач кафедри права і підприємництва,
Андріїв В.І., к.юр.н., в. о. доцента
Львівський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ПОКАЗНИКИ ЇЇ ОЦІНКИ

Розглядаються теоретичні та прикладні питання економічної безпеки держави. Обґрунтовано показники оцінки економічної безпеки. Запропоновано заходи щодо активізації досліджень економічної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека, держава, показники.

Hubeni Yu.E., Andriiv V.I.

ECONOMIC SECURITY STATE AND EVALUATION INDICATORS

The theoretical and applied questions of economic security of the state are examined. Grounded indexes of estimation of economic security. Measures are offered on activation of researches of economic security of the state.

Key words: economic security, state, indexes.

Губені Ю.Э., Андриив В.И.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА И ПОКАЗАТЕЛИ ЕЕ ОЦЕНКИ

Рассматриваются теоретические и прикладные вопросы экономической безопасности государства. Обоснованно показатели оценки экономической безопасности. Предложены мероприятия по активизации исследований экономической безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность, государство, показатели.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Світова практика ринкового господарювання свідчить, що активний пріоритет стратегічної орієнтації держави на формування економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності й ефективної життєдіяльності мешканців території, досягнення ними благополуччя. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки в Конституції України (ст. 17) визначено як однією із найважливіших функцій держави [6]. Один із загальних принципів господарської діяльності і в Україні, закріплений у

Господарському кодексі – «захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави. А економічна стратегія повинна забезпечувати економічну безпеку держави» [3].

Оцінка рейтингу видів безпеки представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка рейтингу видів безпеки *

Вид безпеки	Значимість, %	Рейтинг в ієрархії
Економічна безпека	92	1
Соціальна безпека	77	2
Політична безпека	66	3
Продовольча безпека	64	4
Науково-технологічна безпека	63	5
Екологічна безпека	61	6
Військова безпека	60	7
Інформаційна безпека	44	8
Міжнародна безпека	40	9
Медико-біологічна безпека	35	10
Регіональна безпека	22	11

* власні дослідження, 2010 р.

Виходячи з цього, науковці та практики переконливо стверджують, що формування стійких основ економічної безпеки належить до числа найважливіших національних пріоритетів.

Наші дослідження показують, що в ході системної трансформації, як і будь-яких інших масштабних перетворень у суспільстві й економіці зокрема, у період сучасних фінансових й економічних потрясінь економіка держави особливо відчуває виклики щодо посилення рівня економічної безпеки [5]. Аналіз світової практики підтверджує факт, що у такі періоди підвищується нестійкість економіки, порушується її нормальне функціонування, виникають загрозливі й ризиковані структурні перетворення. Особливо чіткими загрози та нестабільність виявляються в умовах економічної кризи [4].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. На думку багатьох дослідників, економічна безпека має складну внутрішню структуру, у якій виділяються три її найважливіших складові [1]:

1. Економічна незалежність. Практично економічна незалежність означає можливість контролю за національними ресурсами, досягнення такого рівня виробництва, ефективності і якості продукції, що забезпечує її конкурентоспроможність та дозволяє на паритетних засадах брати

участь у світовій торгівлі, коопераційних зв'язках і обміні науково-технічними досягненнями.

2. Стабільність і стійкість національної економіки, що обумовлює захист власності у всіх її формах, створення надійних умов та гарантій для підприємницької активності, стримування факторів, здатних дестабілізувати ситуацію.

3. Здатність до саморозвитку і прогресу, що особливо важливо в сучасному світі, який динамічно розвивається.

Таким чином, економічна безпека, на нашу думку, – це загальна сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність та стійкість, здатність до постійного відтворення та розвитку.

Цілі статті: розглянути теоретичні та прикладні питання економічної безпеки держави; обґрунтувати показники оцінки економічної безпеки; запропонувати заходи щодо активізації досліджень економічної безпеки держави.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За своєю фундаментальною сутністю безпека – це стан об'єкта в системі його зв'язків з погляду здатності до самовиживання в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, а також за дії непередбачених та важкопрогнозованих факторів [8]. За іншими визначеннями, економічна безпека – стан економіки, за якого забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях. Складова частина національної безпеки, її фундамент і матеріальна основа. Об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система узята в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа.

Для оцінки рівня економічної безпеки використовується система показників. Показники економічної безпеки – це найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи в цілому, її стійкості і мобільності: зростання ВВП, рівень і якість життя більшості населення, темпи інфляції, рівень безробіття, структура економіки, майнове розшарування населення, криміналізація економіки, стан технічної бази господарства, витрати на науково-дослідні роботи, конкурентоспроможність, імпортна залежність, відкритість економіки, внутрішній і зовнішній борг держави. Сучасні дослідження підтверджують, що для оцінки економічної безпеки краще

використовувати не самі показники, а їхні порогові (критичні) значення – індикатори. Порогові значення – це критичні величини, недотримання значень яких перешкоджає нормальному ходові розвитку різних елементів відтворення, призводить до формування негативних руйнівних тенденцій у сфері економічної безпеки. Методика оцінки рівня економічної безпеки України затверджена Міністерством економіки [7]/

Очевидно, що за межами оптимальних значень граничних показників економічної безпеки національна економіка втрачає свою здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на зовнішніх і внутрішніх ринках; стає об'єктом експансії національних та транснаціональних монополій, роз'їдається корупційними схемами та кримінальним середовищем; страждає від внутрішнього і зовнішнього пограбувань національного багатства, відчуває тиск зовнішніх територіальних претензій.

Серед загальної сукупності показників економічної безпеки виділяються наступні їх групи [2]:

- економічного зростання;
- природно-ресурсного, виробничого, науково-технічного потенціалу країни;
- динаміки та стійкості господарського механізму, а також мінливості від впливу зовнішніх факторів;
- якості життя населення.

Очевидно, що серед показників економічної безпеки можна актуалізувати такі групи:

- показники виробництва товарів та послуг;
- показники інвестиційної та інноваційної діяльності;
- показники рівня життя населення;
- показники фінансового стану.

Узагальнюючи вищезазначене, можливо стверджувати, що *економічна безпека держави* – це здатність її суб'єктів господарювання забезпечувати ефективно задоволення суспільних потреб на національному і міжнародному рівнях. Іншими словами, економічна безпека – це сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, які сприяють ефективному динамічному росту національної економіки, її здатності задовольняти потреби суспільства, держави, індивіда, забезпечувати конкурентоспроможність на зовнішніх і внутрішніх ринках, що убезпечує її від негативного впливу різного роду загроз і втрат.

Висновки. Дослідження показників та змісту економічної безпеки надзвичайно важливе в умовах динамічної та інтернаціоналізованої економік. Проведення таких досліджень сприятиме опрацюванню

пропозицій щодо посилення стійкості та конкурентоспроможності національної економіки.

1. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 3.
2. Бухвальд Е., Гловацкая Н., Лазуренко С. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели / Е. Бухвальд, Н.Гловацкая, С.Лазуренко // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 27–28.
3. Господарський кодекс України: Закон України / Верховна рада України. – Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – №18. – 144 с.
4. Губені Ю. Е. Кризі – кінець /День/, 30 трав. 2010р.
5. Губені Ю. Е. Основи підприємництва і агробізнесу: навч. посібн. / Ю.Е.Губені. – Львів: Укр. технології, 2004. – 324 с.
6. Конституція України: від 28 червня 1996 р. / Верховна рада України. – Офіц. вид. – К.: ВВР, 1996. – № 30.
7. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України // Наказ Міністерства економіки України N 60 від 02.03.2007 р.
8. Сенчагов В. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России / В.Сенчагов // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С. 98.